

Kunnen de uitspraken van Rob van Gijzel over de Bijlmerramp in 2022 als ondermijnend voor de relatie tussen burger en overheid worden gezien?

De uitspraken van Rob van Gijzel in 2022, met name in de KRO-NCRV documentaire *Rampvlucht*, presenteren een complex dilemma. Vanuit het perspectief van technisch onderzoeker Henk Pruis kunnen Van Gijzels beweringen wel degelijk als ondermijnend worden beschouwd, omdat ze complottheorieën in stand houden die al door de parlementaire enquête zijn weerlegd.

De uitspraken van Van Gijzel in 2022

Inhoud van de claims

In de documentaire *Rampvlucht* en bijbehorende publicaties stelde Van Gijzel:

Mossad-complottheorie: De piloot koos bewust voor de Buitenveldertbaan (baan 27) omdat daar "een vestiging was van de Mossad" en een dienst van El Al, zodat Israëli's ongezien eventueel geheime lading konden bergen. "We waren daar toen achter gekomen", meldde Van Gijzel.

Verboden lading: Het vliegtuig vervoerde *mogelijk* nucleaire of biochemische wapens die vanwege het non-proliferatieverdrag niet vervoerd mochten worden.

Systematische doofpot: De overheid heeft dit alles systematisch in een doofpot gestopt, met medewerking van honderden zo niet duizenden betrokkenen.

Structureel overheidsfalen: Van Gijzel vergeleek de Bijlmerramp met de toeslagenaffaire en gaswinning in Groningen, suggererend dat "de overheid steeds dezelfde houding ziet" waarbij burgers in de steek worden gelaten.

Henk Pruis' harde kritiek op Van Gijzel

Beschuldiging van het verspreiden van onwaarheden

Pruis is uiterst kritisch over Van Gijzels uitspraken en noemt deze regelrecht "onwaarheden". Hij stelt dat Van Gijzel "de kijkers op het verkeerde been zet" door bewust feitelijke onjuistheden te verkondigen.

Specifieke weerleggingen

De Mossad-theorie: Pruis wijst erop dat er geen enkel bewijs bestaat voor een Mossad-vestiging bij Schiphol-Oost. Bovendien zou een landing op baan 27 "geen enkel voordeel" bieden voor het ongezien bergen van lading, omdat brandweer en andere voertuigen daar ook zouden staan. Van Gijzel heeft nooit een bewijs gepresenteerd...! (en wie zijn 'we' die erachter kwamen?)

Het "derde rondje": De DFDR-data (vluchtreclorder) bewijzen dat het technisch onmogelijk was dat het vliegtuig een extra rondje vloog. De werkelijke motorseparatie vond plaats om 18:27:50, niet om 18:27:08 zoals Dekker en Van Gijzel beweren. De 'vreemde route' is en was vanuit operationeel oogpunt rationeel verklaarbaar.

Contact met Israël: Uit DFDR-analyse blijkt dat de hoogfrequentradio slechts 1-2 seconden actief was, mogelijk door elektrische storingen. In deze tijd kon geen informatie over gevaarlijke lading worden gecommuniceerd.

Gevaarlijke wapens: In Hangar 8 hebben tientallen onderzoekers en KLM-grondwerktuigkundigen alle vliegtuigdelen en lading zorgvuldig bekeken. Er zijn nooit items gevonden die wezen op de wapens die Van Gijzel benoemt.

Medische onderzoeken genegeerd

Pruis benadrukt dat het epidemiologisch onderzoek van 2004 geen directe relatie vond tussen de ramp en gezondheidsklachten (afgezien van PTSS). Van Gijzel legt deze bevindingen "als vanzelfsprekend naast zich neer".

De parlementaire enquête heeft niet aan zijn verwachtingen voldaan

Pruis noemt Van Gijzels afwijzing van de parlementaire enquête als een "proces dat niet aan zijn verwachtingen voldeed" ronduit problematisch. De enquête hoorde bijna 100 mensen onder ede en verrichtte grondig onderzoek. Het afdoen van het zwaarste middel in onze parlementaire democratie als hiervan is volgens Pruis "ongenuanceerd, ongeloofwaardig en zelfs schadelijk" als er geen specifieke duidelijke punten worden opgebracht waarover Van Gijzel alsnog verheldering wil.

Is er sprake van ondermijning?

Het argument vóór ondermijning (perspectief Henk Pruis)

Vanuit Pruis' visie is er duidelijk sprake van ondermijning door Van Gijzel:

Negeren van wetenschappelijk bewijs: Door epidemiologische onderzoeken en technische analyses te verwerpen, ondermijnt Van Gijzel het vertrouwen in wetenschappelijke instituties.

Discrediteren van democratisch proces: Door de parlementaire enquête af te doen als waardeloos, ondermijnt hij een essentieel democratisch controlemechanisme.

Verspreiden van onwaarheden: Pruis stelt expliciet dat Van Gijzel "onwaarheden vertelt" zonder enig bewijs, wat het publieke vertrouwen aantast. Het was immers na de verkrijging van alle ladingsdocumenten in de parlementaire enquête duidelijk dat er geen sprake was van gevaarlijke lading

Belemmering verwerkingsproces: Volgens Pruis "frustreert en blokkeert" Van Gijzel, o.a. door samenwerking met Dekker, het verwerkingsproces van Bijlmerbewoners door complottheorieën in stand te houden na 32 jaar.

Emotionele exploitatie: Pruis vraagt retorisch: "Is hun ego belangrijker dan het welbevinden van de Bijlmerbewoners?"

Het tegenargument: legitieme kritiek (perspectief Van Gijzel)

Vanuit Van Gijzels perspectief was zijn optreden juist bedoeld om ondermijning tegen te gaan:

Belangenbehartiging slachtoffers: Van Gijzel stelde als één van de weinigen kritische vragen over de nazorg voor slachtoffers. Hij benadrukte dat "de overheid liet de mensen in de Bijlmer gewoon aan hun lot over".

Structurele overheidsproblemen: Door parallellen te trekken met toeslagenaffaire en Groningen, wees hij op een patroon van "structureel afweten" door de overheid bij het helpen van gedupeerden.

Bevestigde geheimhouding: De geheimhouding op veel documenten werd kort voor 2022 verlengd zonder duidelijke reden, wat Van Gijzels wantrouwen bevestigde.

Rol als democratische controleur: Als Kamerlid was hij instrumenteel in het bewerkstelligen van de parlementaire enquête, wat een legitieme democratische functie is.

Unieke positie van Van Gijzel versus Dekker

Een belangrijk verschil is dat Van Gijzel als voormalig Kamerlid een grotere politieke legitimiteit had dan journalist Dekker. Hij:

- Stemde tegen zijn eigen fractie voor een motie van afkeuring tegen minister Borst
- Was lid van de werkgroep die inventariseerde welke informatie ontbrak
- Had formele democratische bevoegdheden om de regering te controleren

Dit maakt zijn rol ambivalenter: enerzijds vervulde hij een democratische taak, anderzijds verspreidde hij volgens Pruis technisch onjuiste informatie.

De vraag naar bewijs en timing

Cruciale timing: 2022 versus 1992-1998

Pruis maakt een belangrijk onderscheid:

Tot 1999: Van Gijzels kritiek was begrijpelijk gezien reële overheidstekortkomingen in communicatie en nazorg. Zijn rol in het bewerkstelligen van de parlementaire enquête was positief en democratisch verantwoord.

Na 1999 en zeker in 2022: Na de parlementaire enquête en het epidemiologisch onderzoek van 2004 waren de complottheorieën grotendeels weerlegd. Het blijven volharden in deze theorieën zonder bewijs is volgens Pruis schadelijk en ondermijnend.

De bewijslast

Een kernprobleem is dat Van Gijzel "voor zijn beweringen ieder bewijs ontbreekt", terwijl hij:

- Nooit betrokken was bij reddingsacties of opruiming
- Nooit betrokken was bij het ongevallenonderzoek
- Technische analyses negeert die zijn claims weerleggen

De Wassenaar-uitspraak: demagogie?

Pruis noemt Van Gijzels gedachte dat het ongeval beter zou zijn onderzocht als de Boeing op Wassenaar was neergestort "ronduit stuitend" en "demagogie". Dit suggereert dat het onderzoek minder serieus was omdat het slachtoffers in de Bijlmer betrof, wat volgens Pruis technisch geen enkele zin heeft aangezien ongevallenonderzoek zich richt op wereldwijde preventie en veiligheid van de wereldvloot van Boeing 747 vliegtuigen

Externe validatie

Historisch Nieuwsblad publiceerde in 2024 een special waarin de complottheorieën werden weerlegd. Professor Beatrice de Graaf sprak op LinkedIn van "emotionele entrepreneurs" die de emotie van de ramp hebben "gebruikt boven de feiten".

Conclusie: genuanceerd oordeel

Ja, vanuit technisch-wetenschappelijk perspectief (Henk Pruis) kunnen Van Gijzels uitspraken in 2022 als ondermijnend worden beschouwd omdat ze:

- Wetenschappelijk onderzoek negeren zonder bewijs
- De parlementaire enquête discrediteren
- Complottheorieën in stand houden die technisch weerlegd zijn
- Het verwerkingsproces van slachtoffers mogelijk belemmeren

Nee, vanuit sociaal-politiek perspectief blijft Van Gijzels kritiek deels legitiem omdat:

- Hij terecht wees op inadequate nazorg voor slachtoffers
- Zijn vergelijking met toeslagenaffaire en Groningen een reëel patroon van overheidsfalen belicht
- Voortdurende geheimhouding (tot 2024 deels opgeheven) wantrouwen voedt

De paradox: Van Gijzel ondermijnde niet de overheid-burgerrelatie op zich, maar wel het vertrouwen in wetenschappelijke en democratische instituties (parlementaire enquête, medisch onderzoek) door deze af te doen als waardeloos. Dit is potentieel ernstiger dan kritiek op de overheid, omdat het fundamentele mechanismen van waarheidsvinding ondermijnt.

De werkelijke vraag is: als een parlementaire enquête en decennia van technisch en medisch onderzoek niet volstaan om twijfels weg te nemen, welk mechanisme kan dan nog wel vertrouwen herstellen? Door dit te blijven afwijzen, droeg Van Gijzel in 2022 bij aan een bredere vertrouwenscrisis waarbij geen enkele institutionele waarheidsvinding nog geaccepteerd wordt.